

Karoliina Korvuo

OLEMASSA

Kuvataiteen koulutusohjelma

2018

Olemassa

Korvuo, Karoliina
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Kuvataiteen koulutusohjelma
Toukokuu 2018
Sivumäärä: 29
Liitteitä: 3

Asiasanat: performanssi, piirustustaide, mietiskely, intuitio, tietoisuus

Tämä opinnäytetyö käsittelee kirjoittajan taiteellista työskentelyä viimeisen opiskeluvuoden aikana Kankaanpään taidekoulussa. Tuona aikana valmistuneista töistä keskitytään tarkemmin Ihmisen työ -nimiseen yksityisnäyttelyyn Kankaanpään galleriassa tammikuussa 2018.

Opinnäytteen ensimmäisessä luvussa avataan prosessia Ihmisen työ -näyttelyssä esillä olleiden performatiivisten piirustusten takana. Toisessa osassa eritellään muutamia taiteellisen työn keskiössä olleita teemoja materiaalien käytöstä intuitioon, vapaaseen tahtoon, evoluutioon, työn tekemiseen, kuluttajuuteen ja maailmanloppuun.

Existing

Korvuo Karoliina

Satakunnan ammattikorkeakoulu, Satakunta University of Applied Sciences

Degree Programme in Fine Arts

May 2018

Number of pages: 29

Appendices: 3

Keywords: performance, drawing, meditation, intuition, consciousness

The purpose of this thesis is to go through the artistic process behind the exhibition named Ihmisen työ – Human Labour in Kankaanpää gallery in January 2018.

The first chapter is focused on the methods used while working on the exhibition. The second chapter is about different themes present during the process including usage of material, intuition, free will, evolution, work, consumerism and apocalypse.

SISÄLLYS

1. JOHDANTO	5
2. MEDITAATIOPIIRUSTUKSET	6
2.1. Autenttisista tekniikoista	6
2.2. Tavoitteista ja ennakko-odotuksista	7
2.3. Virtailusta heitteledintöihin	9
2.4. Eteenpäin!	10
2.5. Metodien muovaaminen	10
3. TEEMOJA	11
3.1. Abstraktin kuvakielen opiskelu	11
3.2. Materiaali kontekstina – piirustus ja performanssi	12
3.2.1. Materiaalin lukeminen	14
3.3. Millaista on olla ihminen tässä ajassa?	15
3.3.1. Abstrakti tieto vs. konkreettinen todellisuus	16
3.4. Intuition rooli, vapaa tahto	17
3.5. Nykyihminen evoluution viimeisimpänä tuotoksena	19
3.5.1. Yhteisön evolutiivinen kehitys	19
3.5.2. Piilotetut motivaatiot	21
3.6. Työn tekemisestä	21
3.6.1. Työn ongelmia	21
3.6.2. Teknologian kehittyminen	23
3.7. Maailmanloppu	24
4. YHTEENVETO	26
LÄHTEET	28
LIITTEET	

1. JOHDANTO

Tämä opinnäytetyö on valmistunut osana kuvataiteilijan korkeakouluopintojani Kankaanpään taidekoulussa vuosina 2014-2018. Se ei ole tieteellinen teksti, vaan pikemminkin subjektiivinen selostus erilaisista itseäni kiinnostavista ilmiöistä ja väitteistä. Osa on peräisin tieteellisistä julkaisuista, osaa voisi verrata pikemminkin urbaaneihin legendoihin. Kaikkia tietolähteitä yhdistää tietynlainen sopivuus maailmankuvaan, jonka myötä käsitykseni uuden informaation paikkansapitävyydestä olennaisesti määräytyy riippumatta sen totuudenmukaisuudesta tai tieteellisestä perustasta. Tekstissä käsitellyt teemat ovat luonnollisesti läsnä myös taiteellisessa työskentelyssäni, johon tässä opinnäytetyössä viitataan.

Teksti toimii muistiinpanoina itselleni ja muille. Sen tarkoitus on valmistumisen edesauttamisen lisäksi avata sitä, millaiset tietolähteet ja näkemykset (ottamatta sen enempää kantaa niiden tieteellisyyteen tai totuudellisuuteen vuonna 2018) ovat vaikuttaneet ajatteluuni. Millaista tietoa (tai epätietoa) olen niistä omaksunut? Toivon, että se myös vahvistaa keskustelua tässä opinnäytetyössä pyöriteltyjen teemojen merkityksestä yksilön ja yhteisön kokemukselle ja identiteetille.

Liiteluetteloon on lisätty tekstissä mainittujen liitteiden lisäksi dokumentaatio taiteellisesta lopputyöstäni, jota en suoranaisesti käsittele tässä opinnäytetyössä.

2. MEDITAATIOPIIRUSTUKSET

2.1. Autenttisista tekniikoista

Ihmisen työ -näyttelyn (liite 1) kehittyminen alkoi, kun muutin vaihto-opiskelemaan Hobartiin, Tasmanian College of the arts:iin kesällä 2016. Uuteen paikkaan asettuminen tuntui monesta syystä hämmentävältä ja ajattelin, että toisaalta kaikesta selvitäkseni, toisaalta saadakseni vaihto-opinnoistani mahdollisimman paljon irti, olisi hyvä luoda alusta alkaen rutiineja itsensä järjestelmälliselle kuuntelemiselle.

Tilanne, jossa luovuin monista tutuista arkikuvioista oli myös otollinen oman päivärytmin muovaamiselle sellaiseksi, miksi olin jonkun aikaa yrittänyt sitä muuttaa mutta sitten todennut, ettei aika ollut muutoksille suotuisa. Tulin luontevasti siihen tulokseen, että halusin harjoittaa näitä asioita meditaation lisäksi autenttisten menetelmien avulla.

Autenttisilla menetelmillä tarkoitan erilaisia tekniikoita, joiden päämääränä on irrottaa arkitietoisuudesta, päästä syventymään alitajuntaan ja tuottaa materiaalia, joka paljastaa uusia puolia jokapäiväisestä kokemusmaailmastamme. Autenttiset- ja automaatiotekniikat liittyvät muun muassa shamanistiseen työskentelyyn, psykologian kehittämiseen tieteenalana, surrealismiin ja abstraktiin ekspressionismiin.

Julia Cameronin Tie luovuuteen -kirjassa (Cameron, 1992) lanseeraama aamusivu-harjoitus on hyvin tavanomainen tapa harjoittaa luovuutta autenttisen kirjoittamisen avulla. Aamusivuihin kuuluu joka-aamuinen kolmen A4-kokoisen sivun kirjoittaminen käsin välittömästi heräämisen jälkeen. Itse olen harjoitusta tehdessäni pyrkinyt kirjoittamaan ylös mahdollisimman suoraan ne ajatukset, sanat, äänet tai mielikuvat, joiden huomaan harjoituksen aikana ilmaantuvan. Kirjoittamisen tulee tapahtua katkeamattomana virtana. Tarkoituksena ei ole luoda ymmärrettävää tai kronologista selostusta ajatusten kulusta vaan pyrkiä tallentamaan sitä ikään kuin raakadatana kielelliseen muotoon (Cameron, 1992). Lopputuloksena voi syntyä myös aseemista kirjoitusta eli kirjoitusta muistuttavaa piirustusta, jossa esimerkiksi kirjaimet tai sanat eivät ole tunnistettavissa.

Olin kirjoittanut aamusivuja jo joitain vuosia tiiviisti, aamupiirtämistä olin kokeillut jossain vaiheessa kyllästyttyäni jatkuvaan kirjoittamiseen. Olin tuon kokeilun aikana todennut piirtämisen kirjoittamista tehokkaammaksi luovaan työskentelyyn virittäytymisen keinoksi. Tuolloin piirtämisen metodina oli käyttää normaalisti aamusivujen kirjoittamiseen kuluva aika (n. 30-45 min) piirtäen jotain mahdollisimman kriitikittömästi yhdelle a4-kokoiselle paperille.

Niinpä aloin viettää aamuisin pari – kolme tuntia aamusivuharjoitusten, meditaation ja aamupiirustusten parissa.

2.2. Tavoitteista ja ennakko-odotuksista

Aloittaessani harjoitteen parissa Hobartissa ajattelin, että piirtäminen voisi toimia jonkinlaisena vaihtoehtoisena päiväkirjana kokemuksistani uudessa ympäristössä. Samalla ymmärsin, että piirtäminen toimii kuvallisena dokumentaationa meditaatioharjoituksista, joita pidin päiväni tärkeimpänä toimena. Olin myös tajunnut, että minulle ja muille merkityksellisen taiteen tulisi käsitellä juuri niitä asioita, joihin haluaisin keskittyä ja joissa haluaisin kehittää itseäni tulevaisuudessakin.

Alkuvaiheessa muistan odottaneeni, että piirustukset tulisivat kuvaamaan horjumattomaa mielenrauhaani orgaanisina, virtaavina kuvioina. Tein jonkin verran taustatutkimusta hakusanoilla ”meditation drawing” ja löysin Theresa Antonellisin piirustuksia, joissa hän käyttää One line, one breath -metodia (Antonellisin www-sivut, 2018). Samaa tekniikkaa työssään käyttää myös John Franzen (Franzenin www-sivut, 2018). Näiden taiteilijoiden työskentelyyn tutustuminen määritteli jonkin verran odotuksiani.

Toivoin myös, että metodipiirtämisellä pystyisin tuottamaan kuvia, jotka olisivat selkeästi jotain muuta kuin mitä piirustustaitoineni (ja itse asiassa piirtämisen suhteen täysin epämotivoituneena) pystyisin koskaan tuottamaan. Halusin opetella irtautumaan kaikista yrityksistä tehdä ”hienoja” piirustuksia, halusin päästä eroon yrittämisestä, jonka lopputuloksena olisi joko epäonnistuminen tai onnistuminen.

Tavoitteeni konkretisoitui hauskesti neljännen vuosikurssin aikana käymälläni kivenveiston kurssilla, jolla pohdin yleisesti käytettyä ilmausta ”luonnonkivi”. Ilmausta käytettiin puhuttaessa esimerkiksi metsästä haetuista, ajan myötä pehmeäpiirteisiksi muovautuneista kivistä. Luonnonkiven vastakohtana pidettiin kiveä, jonka muodosta on helppo lukea ihmisen tekemä työ. Räjätystyöt, louhinta tai veistäminen synnyttää usein teräviä lohkareita, kimpaleita ja murua joka tulee usein nähdyksi jätteenä, ellei kyseessä ole sitten työn varsinainen lopputulos, esimerkiksi aukio kallioiden välissä, kivimurske tien päällysteenä tai taideteos. Kuitenkin, koska nämä lopputulokset ovat ihmisen tavoitteellisen toiminnan seurausta voivat ne mielessämme kauneuden ja viisauden lisäksi edustaa tyhmyyttä ja rumuutta: ruma kallio autotien vierillä, jalkapohjat ja pyöränrenkaat puhkova kivimurske, taideopiskelijoiden nolon sentimentaaliset ja taitamattomat veistosyritykset. Halusin oppia tuottamaan piirustuksia, jotka tuli piirtää niiden itsensä, ei jonkun miellyttämisen takia. Piirustuksia, jotka luonnonkivien tapaan muovautuisivat ympäristön vaikutuksesta ja olisivat kauniita siksi, että niiden yhteys ympäröivään maailmaan on selkeästi todettavissa (liite 2).

Jo alkuvaiheessa minulla oli myös ajatus, että tällainen harjoittelemineen voisi olla keholleni mahdollisuus sanoa olemassaolostaan sellaisiakin asioita, joita puhuttu tai kirjoitettu kieli ei ehkä edes pystyessään haluaisi tuoda esiin. Liikeimprovisaatio on tehokas ja välitön keino kehollisen tiedon ilmaisemisessa. En kuitenkaan ollut innokas tekemään harjoitusta esimerkiksi kuvaamalla liikkumista videolle – Tasmaniassa se ei ehkä olisi ollut mahdollistakaan tilassa, jossa olisin pystynyt syventymään harjoituksen tekemiseen haluamallani tavalla. Halusin oppia huomaamaan tarkkaavaisemmin ne ajatukset, jotka tekemistäni tavallisesti ohjaavat. Siksi tuntui järkevältä aloittaa harjoittelu olosuhteissa, joissa ulkoisten vaikuttimien määrä olisi vähäinen.

Päätin työskennellä seisaaltaan, sillä istuallaan tai maassa koko kehon liikkeiden on vaikeampaa virrata käsien kautta kynään ja paperille. Paperin ripustin seinälle. Seiniä vasten työskenteleminen osoittautui erityisen hyväksi ajatukseksi myöhemmin, kun harjoitus eteni fyysisempään suuntaan ja käytin suuren osan piirtämisaikasta nojailien piirustuspinnaan koko kehoni painolla.

2.3. Virtailusta heittelehdintöihin

Ensimmäinen läpimurto harjoitetta tehdessä tapahtui jo ensimmäisten kuukausien aikana tajutessani, että jos todella haluan kuvata ”vapaasti” liikkuvaa kehoa on jälki todennäköisesti jotain muuta kuin kynän soljuntaa ja virtailua paperilla. Piirustukset muuttuivat harmonisista lainekuvioista nykiviin ja sätkiviin heittelehdintöihin paperilla.

Tämän oivalluksen syntymisessä edesauttoi osaltaan tutustuminen Cameron Robbinsiin, jolla oli vaihto-opintojeni aikana laaja yksityisnäyttely Tasmanian vanhan ja uuden taiteen museossa. Robbinsin töihin kuuluu laaja valikoiman erilaisia piirustuskooneita, joiden avulla luonnonvoimat kuten magneettikentät, tuuli ja virtaava vesi pysyvät piirtämään itsensä esimerkiksi kynällä paperille. Piirustusvälineinä toimivat myös erilaiset valonlähteet, joiden liike oli vangittu pitkällä valotusajalla otettuihin valokuviiin (Robbinsin [www-sivut](#), 2018).

Oman kehon ajattelemisen piirustuskoneena inspiroi lisäksi useita muita taideopiskelijoita vaihtoyliopistossani. Minua se auttoi päästämään irti piirtämiseen liittyvästä kontrollin tarpeesta hieman enemmän.

Koko Tasmaniassa harjoittelemisen ajan piirustukset pysyivät kuitenkin hyvin tiukan raamin sisällä sen takia, etten vaihtanut tussia muihin piirtimiin – tussilla piirtäminen rajoittaa tekemistä siten, että piirtimen asento paperia vasten täytyy jatkuvasti olla suurin piirtein samanlainen. Samoin tussiin ei voi kohdistaa samalla tavalla painetta kuin joihinkin muihin piirtimiin ilman, että väline rikkoutuu. Tussi oli lähinnä käytännöllinen valinta tilanteessa, jossa jouduin miettimään välineiden aiheuttamaa sotkua pienessä kokolattiamatolla vuoratussa huoneessani. Jouduin miettimään myös tosten kuljettamista takaisin kotiin. Tästä syystä myös käyttämäni paperikoko pysyi koko tuon ajan samana A2:na.

2.4. Eteenpäin!

Palattuani Kankaanpäähän vaihdoin tussit kuivapastelleihin. Aloitin kiinnittämällä piirustuspaperit jälleen seinälle. Jossain vaiheessa tajusin, että pöydän ääressä seisaltaan työskennellessäni pystyin valppaan työskentelyasennon lisäksi hyötymään siitä, että piirtäessä liiduista jäävä jauho jäi paperin pinnalle ja synnytti miellyttäviä väripintoja niissä tilanteissa, joissa päädyin nojailemaan piirustusta vasten ja hierontamaan paperille jääneitä värejä utuisiksi värinnoiksi.

Pastelleja piirtäessäni aloin kyseenalaistaa uudestaan kykyäni tiedostaa ja välttää tietoiset pyrkimykseni kiinnostavien tai miellyttävien kuvien luomiseksi. Loppukesästä tuottamieni piirustusten värit ja muodot miellyttivät minua erityisen paljon. Lopputulokseen mieltymisen seurauksena huomasin, että pelko ruman tai kömpelön jäljen tuottamisesta alkoi kasvaa olennaisesti.

Silloin tällöin päätään mielessäni nostava kauhu, joka liittyi oman vaikutusvaltani vähäisyyteen koskien piirustusteni lopullista muotoa toisaalta haastoi, toisaalta toimi tärkeimpänä kannustimenani. Haastavuus merkitsi minulle paikan, jossa minun oli mahdollista tutkia sitä, kuinka tosissani olin. Harjoituksen lähtökohtanahan oli kuitenkin pyrkiä irtaantumaan tavoitteista luoda visuaalisesti esteettisiä, miellyttäviä tai järkeenkäyviä kuvia. Halusin piirustusten esteettinen arvon painottuvat kuvan taustalla olevien tekojen laatuun.

2.5. Metodin muovautuminen

Käytännössä päivittäinen harjoitus etenee edelleen kutakuinkin samoin: aamulla herättyäni pesen hampaat, keitän kupin kahvia, käyn vessassa, juon kahvin ja istun noin tunnin risti-istunnassa pyrkien harjoittamaan keskittymistäni tietyn kaavan mukaan. Istunnon jälkeen tartun etukäteen valittuihin piirustusvälineisiin, joita käytän pyrkien samalla huomaamaan parhaani mukaan ajatukset ja aikeet piirtää jotain tiettyä. Välttän noudattamasta näitä aikeita ja pyrin jättämään tilaa nopeimpien ja jäsentymättömimpien impulssien materialisoitumiselle. Käytän työskentelyssä molempien käsieni lisäksi myös muuta kehoa.

Harjoitteen edetessä olen huomannut tarpeen kehittää itselleni lisää ohjeita huomion kiinnittämiseksi asioihin, jotka tukevat harjoituksen kannalta olennaisten ajatusten ja aikeiden huomaamista. Tällaisia ohjeita ovat esimerkiksi hengitykseen, tuntoaistimukseen ja laajaan näkökenttään keskittyminen.

Muutama kuukausi ennen näyttelyn avautumista aloin tehdä myös vaihtoehtoisia harjoitteita, joihin kuului kylmiltään paperin eteen astuminen ennalta määrätyksi ajaksi. Tämä aika vaihteli puolesta tunnista yhteen tuntiin.

3. TEEMOJA

Sen puolentoista vuoden aikana, jona Ihmisen työ -näyttelyä valmistelin, olen nähnyt työskentelyn osana pohdintojani abstraktista ekspressionismista, intuition merkityksestä ihmisyydelle, intuition harjoittamisesta, vapaasta tahdosta, oman itsen tarkastelemisesta evoluution näkökulmasta, työn tekemisestä, tekoälyn ja ihmisen eroista samoin kuin taiteellisen työni eri osioiden liittymisestä näihin aiheisiin materiaalisuutensa ja sisältönsä kautta. Tässä luvussa listaan ajatuksiani näihin teemoihin liittyen.

3.1. Abstraktin kuvakielen opiskelu

Olen kokenut abstraktin taiteen kielen opiskelun hyvin olennaiseksi osaksi Ihmisen työ -prosessia. Prosessin edetessä kohti näyttelyä huomasin, että se mitä kutsuin meditaatiota ja piirustusta sisältäväksi performanssiksi ja sen dokumentaatioksi saattoikin samalla olla myös kuvan tekemisen merkityksellisyyden ja mielekkyyden löytämistä. Tällöin työni voisi nähdä itse asiassa visuaalisesti melko valjuna abstraktina piirustustaiteena.

Kokemani abstraktin kielen uudenlainen avautuminen on omalla kohdallani niin vahvasti sidoksissa kurinalaiseen, rutiininomaiseen ja pitkäjänteiseen autenttisten tekniikoiden harjoittamiseen, että minun on vaikeaa käsittää, miten tällainen ymmärrys tuntuu osalle taiteilijoista ja taiteen katsojista olevan täysi itsestäänselvyys. Oudolta tuntuu myös se, että tällaisen välittömän intuitiivisen seikkailun mediana tuntuu niin usein olevan maalauksen tai piirustuksen eri tekniikat, vaikka samoja metodeja voidaan käyttää ja käytetäänkin monessa muussakin toiminnassa.

Tämä avautuminen on myös vahvistanut ihmetystäni sitä ajatusta kohtaan, että kaiken taiteen pitäisi avautua kokemattomallekin katsojalle välittömästi lyhyen galleria- tai museokierroksen aikana. Kuten Teemu Mäki esseessään taide ja konteksti kirjoittaa:

”Taide ei ole universaalikieli, vaan vaati usein sekä väline- että kulttuurikohtaista perehtymistä.” (Mäki, 2009)

Taideteos puhuu omaa kieltään, jota ymmärtääkseen sen opiskeluun täytyy käyttää aikaa. Mäki jatkaa:

”Taiteessa kontekstuaalinen tieto teoksesta on hyödyksi, mutta taideteoksesta nauttiminen ei välttämättä edellytä mitään etukäteen määriteltävissä olevaa kontekstuaalista tietoa. Taide on lähtökohtaisesti monikontekstuaalinen laji, sillä tekijän ja genren tarkoittama ja muodostama konteksti voi korvautua uusilla konteksteilla, jotka nekin avaavat teoksen mielekkäällä tavalla.” (Mäki, 2009)

3.2. Materiaali kontekstina – piirustus ja performanssi

Nähdäkseni milleniaali-taiteilijoiden suhde materiaaliin on vahvasti sidoksissa lisääntyvään tietoisuuteen materiaalien tuottamiseen ja kierrättämiseen liittyvistä ongelmista. Toisaalta suomalaisen taiteilijan materiaalisuhteeseen vaikuttaa myös mahdollisuus käyttää erilaisia materiaaleja verrattain estottomasti – ellei oman, niin monesti ainakin ympäröivän elintason myötä. Tärkeä tekijä on myös materiaalien hintataso, joka on pysynyt suhteellisen alhaisena toisaalta ulkoistetun halpatyövoiman takia, toisaalta siksi, etteivät ilmastonmuutoksen torjumisyrietykset vielä ole näkyneet kovinkaan monen hyödykkeen hinnoissa.

Olen itse tällä hetkellä innostunut yrityksestä lukea teoksia (tai teosideoita) ennen kaikkea performansseina. Itselleni performanssi tarkoittaa tekoa, joka voi saada hyvinkin mielikuvituksellisen tai fantastisen muodon. Sen olennaisin osa on silti todellinen teko, joka tehdään ”todellisessa” maailmassa. Tällöin teosten fyysisen olomuodon saavissa osioissa käytetyt materiaalit ovat aitoja ja todellisia omaan valmistumisajankohtaansa ja -paikkaansa sidottuja objekteja, jotka on sommiteltu yhteen tietyn

tyyppisten tekojen kanssa. Esimerkiksi Ihmisen työ -näyttelyssä yritin ohjata katsojia lukemaan piirustuksia tekoina avaamalla hieman työskentelyrutiiniani ja siihen liittyviä tavoitteita. Oikeastaan koko tämän opinnäytetyön tarkoitus on myös osaltaan mahdollistaa paremmin tällainen lukemisen tapa työtäni katsovalle.

Intoni asettaa materiaalisuus teoksen hallitsevaksi kontekstiksi johtuu luultavasti siitä, että koen perinteisesti kierrätysmateriaaleina pidettyjen materiaalien kieltäytävän vuosi toisensa jälkeen avautumasta minulle. Olen päättänyt lähestyä asiaa mindfulness -tyyppisellä riippuvuuksista selviämisen metodilla, johon liittyy mahdollisimman tarkkaavainen läsnäolo riippuvuuden ilmetessä erilaisina tuntemuksina, ajatuksina tai tekoina (tässä tapauksessa pidän itseäni siis riippuvaisena uusista materiaaleista). Ideana on, että riippuvuuden syyt, vaikutukset ja merkitykset tulevat tarkkaavaisuutta harjoittamalla tiedostetuiksi ja näin riippuvuuden kanssa työskentelevä on kykenevämpi muodostamaan käsityksen siitä, miksi ja miten riippuvuudesta täytyy päästä eroon – vai täytyykö sittenkään.

Piirustusteni lukeminen performansseina lähestyy Harold Rosenbergin näkemystä amerikkalaisen abstraktin ekspressionismin ytimestä. Rosenbergin mukaan abstraktille ekspressionistille kangas oli ”arena, jolla toimia. Mitä kankaalle ilmestyi ei ollut kuva, vaan tapahtuma.” Tästä nimi action painting (McAdams, 2007. Suom. KK). Yhtymäkohtana oman työskentelyni kanssa luen Rosenbergin väitteen taiteilijan roolista yksinkertaisesti onnekkaiden siveltimenvetojen kanavoitsijana, jonka työ voi onnistua tai epäonnistua ainoastaan toiminnan laadun pitämisessä halutun laatusena. Visuaalisesti lopputuloksena voi olla ainoastaan kiinnostavia tai epäkiinnostavia – muttei sinänsä onnistuneita tai epäonnistuneita – töitä.

Materiaalisenkin teoksen lukeminen performanssina johtaa siihen, ettei teos voi koskaan olla ainoastaan pakotie ”todellisesta” maailmasta, vaan se on aina materiaalisuudessaan myös poliittinen kannanotto – ja reitti syvemmällä todellisuuteen.

Kuitenkin, kuten Mäki kirjoittaa, teosta voi aina tarkastella haluamassaan kontekstissa. Olennaista on löytää konteksti, jonka myötä kustakin teoksesta saa mahdollisimman paljon irti (Mäki, 2009).

Luonnollisesti luentatapoja on siis useita ja niitä saa käyttää vapaasti. Olennaista on löytää kullekin teokselle konteksti, jossa tarkasteltuna teos puhuu kaikkein voimakkaimmin. Mäki listaa esseessään Taide ja konteksti taiteelliseen kokemukseen vaikuttavia tekijöitä seuraavanlaisesti:

”Taideteoksen äärellä tapahtuvaan taiteelliseen kokemukseen voivat vaikuttaa

- 1. Taideteos (fyysisenä esineenä tai esityksenä)*
- 2. Tieto tai kokemus sen ilmaisuvälineen, jolla teos on tehty, globaalista historiasta ja teoriasta*
- 3. Tieto tai kokemus siitä paikallisesta taidetraditiosta, jossa teos syntyi, tai siitä nimellisestä genrestä, johon teos kuuluu*
- 4. Yleisön intentiot ja toiveet*
- 5. Yleisön oma henkilöhistoria ja toiveet*
- 6. Yleisön yhteiskunnallinen tausta*
- 7. Paikallinen taidetraditio, jossa teos esitetään yleisölleen*
- 8. Tieto tekijän intentiosta, tarkoittamasta sisällöstä*
- 9. Tieto siitä yhteiskunnallisesta ympäristöstä, jossa teos syntyi*
- 10. Kriitikoiden ja muiden tulkintakäytäntöjä muovaavien ”esilaulajien” kommentit*
- 11. Tieto teoksen tekijän henkilöhistoriasta” (Mäki, 2009).*

3.2.1. Materiaalin lukeminen

Teoksen tekeminen itsessään toimii taiteilijalle tutkimusretkenä materiaalien tai tekniikoiden filosofiaan, sillä inhimillinen kokemus eri materiaalien kanssa työskentelestä on olennainen osa sitä. Tähän kokemukseen vaikuttaa luonnollisesti fyysisen työnteon lisäksi aikaan ja näkökulmaan sidottu ymmärrys materiaalien luonteesta.

Esimerkiksi rahan käyttäminen tavaroihin, vaatteisiin tai kauneudenhoitoon voidaan toisaalta nähdä itsekeskeisenä ja pinnallisena, jos keskitytään niiden tuottamiseen liittyviin päästöihin, niiden synnyttämään jätteeseen ja siihen, mistä muusta kulutettu raha tai aika on pois. Toisaalta tällainen kuluttaminen voidaan nähdä poliittisen päätöksenteon tasolla yhteiskunnallisen vastuun kantamisena työpaikkojen luomisen, rahan liikkeellä pitämisen ja tiettyjen normien mukaan elämällä tapahtuvan muiden huomioimisen muodossa.

Jotta materiaalin kautta tehtävä luenta toimisi on taiteilijan ja katsojan luonnollisesti ymmärrettävä erilaisten materiaalien taustoja, niiden symboliikkaa ja niiden työstämiseen olennaisesti liittyviä seikkoja. Tämän materiaaliin liittyviä merkityksiä etsivän katsontatavan voi ulottaa muuallekin kuin taiteeseen ja se toimii luontevasti aikana, jolloin suurella osalla väestöstä on pääsy massiiviseen tietomäärään miltei välittömästi sijainnista riippumatta.

Taiteilija ei välttämättä aina ymmärrä käyttämänsä materiaalin symboliikkaa yhtä hyvin kuin katsoja. Taiteilijalta vaaditaan myös tarkkaavaisuutta ja rehellisyyttä, jotta hän voi tunnistaa ja tunnustaa motiivit, jotka ohjaavat häntä tiettyihin valintoihin niin materiaalin kuin muodonkin suhteen. Joskus nämä motiivit voivat olla tylsistyttävän ilmeisiä, joskus ne voivat paljastua vasta vuosien kuluttua teoksen valmistumisesta – jos silloinkaan.

Omissa teoksissani käyttämäni raha ja uudet materiaalit kuvaavat yleensä ristiriitaa, joka vallitsee tietoni, ajatusteni ja tekojeni välillä. Toiveeni on, että tämä luenta hioo ajan myötä omaa henkilökohtaista symbolimaailmaani ja estää minua tekemästä teoksia, joissa käytän huomaamattani tavoitteideni kanssa ristiriidassa olevia menetelmiä.

3.3. Millaista on olla ihminen tässä ajassa?

Yksi piirustusharjoitustani ohjaava ajatus on ollut se, että autenttisen liikkeen tai piirustuksen on pakko paljastaa jotain siitä, millaista on elää ihmisenä tässä historiallisessa ajassa ja paikassa. Suomessa syntyneenä, ”kantaväestöön” hyvin ulkoisesti sopeutuvana naisoletettuna elämäni on ollut hyvin turvattua huolimatta perhettäni kohdanneista murheista tai päätöksestäni käyttää korkeakoulu-opintoihini tarkoitettu valtion tuki taiteen opiskeluun.

Pidän toiseuden ymmärtämisen lisääntymistä aiheuttavien taidekokemusten rinnalla tärkeimpinä myös omasta elämäntyylisestä etäännyttäviä taideteoksia. Olen kiitollinen

nähdessäni töitä, jotka mahdollistavat edes nopean kurkistuksen oman ja muiden toiminnan takana piileviin arvoihin ja asenteisiin. Tavoitteenani on oppia aiheuttamaan tällaisia kokemuksia taiteen keinoin.

Ihmisen työ -näyttelyn parissa työskennellessäni minua innosti ajatus mahdollisuudesta vastata otsikon esittämään kysymykseen. Vaikka mietiskelenkin mielelläni maailmanlaajuisesti keskeisiä teemoja on näkökulmani kuitenkin yksilöllinen, jopa itsekeskeinen. Kysymys siitä, missä määrin tekemääni työtä voi perustellusti pitää universaalina ihmisyyden puheenvuorona on tärkeä – en kuitenkaan pyri vastaamaan siihen tässä opinnäytetyössä.

3.3.1. Abstrakti tieto vs. konkreettinen todellisuus

Pidän kiinnostavana sitä, miten elämä turvallisessa taidekoulu -kuplassa pienellä paikkakunnalla yhdistyy median luomaan karuun kuvaan elämäntapani hinnasta, jota maksetaan muiden ihmisten ja lajien kärsimyksellä erityisesti köyhemmissä ja epätasa-arvoisemmissa valtioissa. (Viihde)teollisuuden jatkuvat yritykset saada minut unohtamaan tämä synkeä kuva lisäävät kiinnostavuutta eksponentiaalisesti.

Miltä sähköhammasharjojen ja treenitrikoiden ostaminen tuntuu, kun tällaisen kuluttamisen vaikutukset meihin itseemme, muihin lajeihin ja elinympäristöömme on tiedossa? Miten suhtautua tarinoihin ilmastonmuutoksesta lämpimässä kodissaan, jossa (opintolainan ja kirkon ruoka-avun turvin) kaikkea on yllin kyllin ja epämukavin arjen seikka ovat satunnaiset kämppiksen unohtamat vessapaperiostokset tai loppukuisen aamukahvi ilman maitoa?

Autonvalmistajien harjoittamista päästöhuijauksista (Riikonen, 2017), USA:n vuoden 2016 presidentinvaaleista, vaalien seurauksista ja esimerkiksi Saksan päätöksistä olla pitämättä kiinni päästötavoitteistaan (Kauhanen, 2018) lukiessa syntyy helposti käsitys siitä, ettei ilmastonmuutosta tulla torjumaan tai siihen ei tulla sopeutumaan sulassa sovussa tasa-arvoa edistäen ja köyhyyttä vähentäen.

Entä miten arvomaailmani ja elämänvalintoihini vaikuttaa tarina siitä, ettei ainoastaan oma elämäni ole vain satunnaisen hiuskarvan varassa, vaan että koko sivilisaation tuho on periaatteessa muutaman poloisen yksilön käsissä ydinaseiden olemassaolon ja niiden hallintasuhteiden takia?

Nämä kaikki yksilön kokemusmaailmassa konkreettina hahmotettavaksi liian suurilta tuntuvat ongelmat ja uhat vaikuttavat toisinaan olevan olemassa ainoastaan tekstinä paperilla tai tietokoneen näytöllä. Mikä yhteys näiden abstraktissa kielessä ja ajattelussa helpoimmin ilmenevien asioiden ja fyysisen todellisuuden välillä on? Kielen maailmassa olemassa olevien ilmiöiden vaikutusten havaitseminen mielessä ja kehossa tuntuu olevan haastavaa. Ainoa seuraus, josta voi helposti saada kiinni ovat toistuvat aiheeseen liittyvät ajatukset, jotka voisi tiivistää aina niin epämääräiseksi ja ikuisesti ajankohtaiseksi sanaksi *maailmanloppu* (kirjoitan lisää maailmanlopusta myöhemmin).

On kuitenkin vaikeaa uskoa, etteikö vaikutuksia olisi.

3.4. Intuition rooli, vapaa tahto

Kirjassaan Älykäs intuitio – ja miten käytämme sitä Asta Raami erittelee tiedonhankinnan erilaisia tapoja. Raamin mukaan voimme hankkia tietoa tietoisesta päättelystä, tieteellisen tutkimuksen ja kokemustemme kautta. Näiden tuttuun tietämisen tapojen lisäksi Raami nostaa esille *noeettisen* tiedon. Sillä hän tarkoittaa tietoa, joka voi ilmestyä ihmiselle kuin tyhjästä ilman, että tämä kykenee erittelemään tiedon alkuperää (Raami, 2016).

Sana *intuitio* voi tarkoittaa hyvin erilaisia asioita asiayhteydestä ja tieteenalasta riippuen, mutta Raami keskittyy kirjassaan intuitioon tähän noeettiseen tietoon rinnastettuna ilmiönä.

Vaikka kokemukset intuitiosta voivat monesti tuntua ja kuulostaa yliluonnollisilta, on kyseessä todennäköisesti mielen kyky hyödyntää alitajuisia prosesseja ja aistien keräämää tietoa tavalla, jota meidän on vaikeaa hahmottaa. Tähän voisi liittää myös Jungin ajatuksen siitä, että jokainen ”ulkoisesta” tai ”todellisesta” maailmasta tehty

havainto on olemassa meille ennen kaikkea psyykkisenä prosessina. Näin ollen havainto jää meille aina jollain tavoin tuntemattomaksi, ”koska psyyke ei voi tietää omaa psyykkistä substanssiaan” (Jung, 1991).

Itse ajattelen, että intuitiivinen tieto syntyy aistihavainnoista ja muistoista (ehkä jopa solutason muutoksista), jotka ovat liian hienovaraisia tai nopeita tietoisien mielen havaittaviksi. Kuten Raami toteaa, intuitio voi rinnastua kokemuseräiseen tietoon (Raami, 2016).

Kokemuseräinen tieto voi välittyä myös ylisukupolvisesti, kun ihminen on lajina oppinut reagoimaan tietyillä tavoilla tiettyihin tilanteisiin. Tietynlaiset signaalit voivat aiheuttaa meissä psykologisia ja fysiologisia reaktioita, joita emme tietoisesti huomaa ja jotka eivät välttämättä enää palvele meitä modernissa yhteiskunnassa. Esimerkkeinä tästä voisi pitää puun stressitasoa alentavaa vaikutusta luokkahuoneiden rakennusmateriaalina (Puuinfo Oy:n [www-sivut](http://www.puuinfo.fi)) (tämä tosin voi johtua myös esimerkiksi kulttuurisesta tavasta käsittää puu ja siitä rakennetut tilat). Myös jatkuvien keskittymiskykyä heikentävät reaktiot ovat ilmiö, joka on aiemmin palvellut ihmisen selviytymistä. Nykyisen kaltaisissa työympäristöissä nämä reaktiot taas pikemminkin heikentävät sitä (Lehtonen, 2018).

On itsestään selvää, että soluihimme, liikuntaelimistöömme tai sisäelimiimme vaikuttavien sairauksien tai vaivojen havaitseminen on mahdollista yksinkertaisesti kuuntelemalla omaa kehoa harjaantuneella tarkkaavaisuudella. Harjaantuneisuuden taso voi vaihdella vaikkapa kyvystä havaita huono olo oksentaessaan ruokamyrkytyksen kourissa alttiuteen huomata hyvin pieniä muutoksia oman mielen, lihaksiston tai ruoansulatuksen säännönmukaisessa toiminnassa.

Vaikkemme pystyisikään ymmärtämään ja erittelemään havaitsemiamme asioita järjellä, voi pelkkä tilan raivaaminen kehon ja mielen kuuntelemiselle vaikuttaa alitajuisesti siihen, millaisia valintoja teemme arjessamme. Esimerkkinä tästä voisi pitää tilanteita, joissa jonkin ravintoaineen puutos aiheuttaa himon jotain tiettyä ruoka-ainetta kohtaan siitäkin huolimatta, ettei tämän ruoka-aineen maku välttämättä tavallisesti miellytä syöjää.

Ihmisen työ -näyttelyn valmistuessa ymmärsin, että tekemäni harjoitteet toimivat loistavasti intuitiivisen tiedonkäsittelyn, mutta myös oman evoluutiollisen aseman opiskelemisen välineenä. Olennaista on rutiininomaisuus ja keskittyneisyys omiin aisteihin ja mielen sisältöihin.

Ensimmäisen vuosikurssin aikana suorittamallani esitystaiteen peruskurssilla opettajani Aapo Korkea-aho herätteli keskustelua intuitiivisen tekemisen merkityksestä taiteilijan työssä. Tulimme yhdessä siihen lopputulokseen, että taiteilijan voi nähdä eräänlaisena intuition ammattimaisena harjoittajana, käyttäjänä ja intuitiotaitojen säilyttäjänä yhteisössä, jossa ilmeisen epärationaalisilta vaikuttavien impulssien karsiminen kuuluu olennaisesti suurimpaan osaan työtehtävistä ja jopa ihmisten yksityiselämään.

3.5. Nykyihminen evoluution viimeisimpänä tuotoksena

3.5.1. Yhteisön evolutiivinen kehitys

Homo sapiens ei ikänsä puolesta kisaakaan pitkäikäisimmästä selviytymisstrategiasta esimerkiksi kilpikonnien kanssa: vanhimmat fossiilit kädellisistä olennoista ajoittuvat noin 65 – 54 miljoonan vuoden taakse, kun taas kilpikonnia on ollut olemassa arviolta 200 miljoonan vuoden ajan. Ei varmaan silti ole täysin hullua ajatella, että tuossa ajassa kädellisistä ehtii kehittyä lajeja, joilla on hyvät edellytykset lajinsa säilyttämiseen vaikeissakin olosuhteissa.

Yleensä ihmisen vahvuudeksi lajina verrattuna kilpikonniin esitetään ihmisten kyky sopeutua muuttuviin olosuhteisiin. Kun tarjolla on tarpeeksi resursseja, pystyy ihminen selviämään jonkin aikaa jopa avaruudessa.

Teknologian kehittymisen seurauksena syntynyt elämäntapa, joka on monessa mielessä helpompaa, terveempää ja rauhallisempaa, tuntuu kuitenkin asettavan yhteisöille myös runsaasti uusia haasteita. Esimerkkeinä sopeutumattomuudesta nykyisen kaltaiseen elinympäristöön voidaan pitää sopimattomasta ravinnosta, liikkumattomuudesta ja epäergonomisista työasennoista johtuvia sairauksia. Myös psyykkiset

sairaudet – niiden yleistyminen tai vähentyminen – vaikuttaa olevan sidoksissa vallitseviin elinolosuhteisiin.

Koska ihmisen selviytymisstrategiaan kuuluu olennaisesti myös yhteisöllisyys voisi kuvitella, että yhteisötkin kehittyisivät evolutiivisesti. Koostuuko modernin ajan terve ja elinvoimainen yhteisö ihmisistä, joilla on keskenään erilaisia vahvuuksia ja taipumuksia? Ajatus tuntuu järkevältä 2000-luvun Suomen kaltaisessa yhteiskunnassa, jossa työtehtävät ovat tiukasti eriytyneitä.

Omien valintojen tarkastelu toisaalta evoluution, toisaalta kulttuurin näkökulmasta johtaa hyvin nopeasti myös kysymykseen vapaan tahdon mahdollisuudesta. Me emme millään voi olla täysin tietoisia ulkoisista ja sisäisistä vaikuttimistamme. Esimerkiksi aivomme käsittelevät jatkuvasti paljon suuremman määrän tietoa kuin mistä voimme olla tietoisia. Meillä ei todellisuudessa ole myöskään mahdollisuutta valita kehoa tai ympäristöä, johon olemme syntyneet – ja nämä asiat määrittelevät olennaisesti sitä, millaisia taitoja opimme, millaiseksi identiteettimme kehittyä ja millaisia valintoja teemme.

Elintasosairauksien ja muiden itseni ja läheisten kärsimien (tai vähintään tulevaisuudessa meitä odottavien) modernien ongelmien tarkasteleminen evolutiivisessa ja yhteiskunnallisessa kontekstissa on inspiroivaa. Koska nämä ongelmat pohjautuvat kaikessa sietämättömyydessään usein elämäntapavalintoihimme, auttaa tarkastelu osaltaan ymmärtämään vapaan tahdon kritiikkiä.

Vapaan tahdon kyseenalaistaminen voi vapauttaa yksilön, ei ehkä tekemään mitä tahansa, mutta asennoitumaan ristiriidattomammin valintoihinsa suhteessa normeihin ja auktoriteetteihin. Kuten intuitiota käsittelevässä luvussa väitin, saattavat ensi silmäyksellä järjettömiltä tai tuhoisilta vaikuttavat valinnat paljastua isommassa mittakaavassa mielekkäiksi esimerkiksi lajin säilymisen kannalta.

Tällainen ajattelu tuo mielestäni kiinnostavan, joskin epämääräisen ja vaikeasti käytäntöön sovellettavan lisän aina uudelleen käytävään keskusteluun taiteen merkityksestä ja taiteilijoiden (tai jonkin muun marginaaliryhmän) asemasta.

3.5.2. Piilotetut motivaatiot

Taloustieteen professori ja Oxfordin yliopistossa toimivan Future of Humanity -instituutin jäsen Robin Hanson kertoo motivaatiotutkimuksestaan kirjassa nimeltä *The Elephant in the Brain*. Kirja käsittelee havaintoa siitä, että päätöksiä tehdessämme tietoinen mielemme on itse asiassa altavastajan asemassa suhteessa alitajuntaamme (Hanson, 2018).

”Sinä olet mielesi tietoinen osuus, muttet välttämättä hallitse mieltäsi. Voit ajatella, että sen sijaan, että olisit presidentti tai kuningas oletkin lehdistösihteeri. Et itseasiassa tiedä miksi teet asioita, tehtäväsi on vain keksiä hyviä tekosyitä.” (Harris, 2018, suom. KK).

Hansonin ja Sam Harrisin käymässä keskustelussa Harris viittaa perään evoluutio- ja sosiobiologi Robert Triversin teoriaan, jonka mukaan kyky pimittää itseltään omaa toimintaa voimakkaimmin motivoivat seikat on kehittynyt, koska selvitäksemme meidän on täytynyt kyetä huijaamaan muita. Parhaiten huijaaminen onnistuu silloin, kun ei itsekään todella tiedä, mikä on totta.

”Helppo keino vilpittömän kuvan välittämiseksi on olla vilpítőn. Vaikka olisikin väärässä.” (Harris, 2018, suom. KK).

Mielestäni tämä väite on kiinnostava, vaikkei sinänsä tuekaan ajatusta tietoisuuden kehittämisen tärkeydestä – sen ydinhän on, että jossain määrin tiedostamattomuuskin voi tukea selviytymistä. Tietysti täytyy ottaa huomioon, että olosuhteiden muuttuessa myös eri selviytymismekanismit osoittautuvat hyödyllisiksi.

3.6. Työn tekemisestä

3.6.1. Työn ongelmia

Tätä näyttelyä valmistellessani Helsingin Sanomat nosti ideologisen työttömyyden keskustelunaiheeksi julkaisemalla artikkelin, jossa Ossi Nyman puhui uuden kirjansa julkaisun yhteydessä julkisesti omasta suhteestaan työttömyyteen (Riikonen, 2017).

Suomalaisessa työttömyyskeskustelussa on havaittavissa hyvin ristikkäisiä näkemyksiä siitä, mistä työttömyys johtuu ja ketä työttömät ovat. Joukko ihmisiä näkee työttömät yhteiskunnan siivellä elävinä laiskureina, joku toinen talousjärjestelmän uhreina. Hallituksen tekemät, työttömiä koskevat päätökset ovat osaltaan herättäneet kysymyksiä siitä, mikä päättäjien näkemys työttömyyteen liittyvistä asioista on. Esimerkiksi vuonna 2018 käyttöön otettu työttömien aktiivimalli vaikuttaa lähettävän viestin siitä, että työttömiä pidetään siivellä elävinä rentoilijoina, joiden patistelu töihin on tehokkain tapa valtion budjetin kunnostamiseksi. Julkisuudesta kun puuttuu tyydyttävä esimerkki hallituksen toimista veronkierron vaikeuttamiseksi tai muusta hyvätuloisia koskevasta kiristyksestä (Sutinen, 2018).

Työn määritelmä on jo sinällään ongelmallinen. On olemassa paljon työtä, josta ei makseta kenellekään mitään, mutta joka on olennaista yhteiskuntamme turvallisuuden ja tasa-arvon rakentamisen ja ylläpitämisen kannalta. Kaikkea palkkatyötä ei myöskään ole helppoa nähdä arvokkaana esimerkiksi ilmastonmuutosta tai muita yhteiskunnalle kustannuksia aiheuttavia seurauksia ajatellen.

Mutta jos ainoa tapa olla yhteiskuntamme täysvaltainen ja kompetentti jäsen olisikin palkkatyön tekeminen ja verojen maksaminen, miten voi olla mahdollista, että (ilmeisesti liian suuri) joukko kansalaisista kasvaa yhteiskunnassamme tekemään jotain muuta? Eikö maailman paras koulutusjärjestelmä ja sosiaaliturva onnistukaan opettamaan jäseniään löytämään taitoja ja keinoja, joilla onnistua tässä tehtävässä omien ja kulttuurillisten arvojen mukaisesti? Eikö ehkäisevä terveys- ja sosiaalityö toimikaan tarpeeksi tehokkaasti pienentääkseen turhien sairastumisten ja syrjäytymisien määrää? Ja eikö sosiaaliturva ole tarkoitettu myös niiden yksilöiden turvaksi, jotka eivät löydä paikkaansa palkkatyöläisinä ja veronmaksajina tässä järjestelmässä, johon heidän on mitään kysymättä tuotu?

Onko työttömällä velvollisuus ottaa vastaan työtä, joka tämän mielestä tuottaa haittaa yhteiselle hyvälle esimerkiksi tuhoamalla ympäristön tai aiheuttamalla valtiolle huomattavia kuluja? Tai työtä, jonka ympäröivä kulttuuri on leimannut alhaiseksi ja häpeälliseksi?

3.6.2. Teknologian kehittyminen

Tulevaisuuden ennusteissa, joissa robotisaatio ja tekoälyn kehittyminen nähdään väijäämättömänä ihmistyövoiman syrjäyttäjänä, eritellään monesti myös työtehtäviä, joissa ihmisiä tulevaisuudessakin tullaan tarvitsemaan (Kivelä, 2015). Näihin ammatteihin lasketaan usein taiteeseen ja hoivaan liittyvät ammatit, joissa luovuus ja empatiakyky ovat olennaisia taitoja (Joutsen, 2015). Tulevaisuuden trendeiksi ennustetaan myös ammattien katoamista, sektöiden lisääntymistä ja tästä johtuvaa entistä kovempaa tarvetta oppia uusia taitoja, yhtenä todennäköisesti taito sopeutua jatkuviin muutoksiin uralla (Koponen, 2017).

Luultavasti yhä useamman työ tulee olemaan erilaisten robottien ja älyteknisten järjestelmien suunnitteleminen, ohjelmoiminen ja korjaaminen. Vaikka juuri taide ja hoiva nostetaankin usein tulevaisuuden ammatteja listatessa kaiken keskiöön, tulee jokaisen työhön luultavasti kuulumaan yhä enemmän tietoteknistä osaamista vaativia hommia.

Monesti erilaisissa tulevaisuutta käsittelevissä keskusteluissa keskitytään siihen, että kun perustarpeidemme tyydyttäminen on pitkälti tietoverkon ja erilaisten teknisten laitteiden vastuulla, työvoimaa vapautuu runsaasti muihin tehtäviin. Tarvitaan kuitenkin paljon henkilöitä, jotka pitävät yllä uusia järjestelmiä, sillä uudellakin teknologialla on heikkoutensa. Toisaalta on olennaista myös ymmärtää syvällisesti ihmisten toimintatapoja, jotta näistä rakenteista pystytään tekemään toimivia.

Hyödyttääkö meitä lopulta eniten opetella toimimaan paremmin ihmisten vai tietokoneiden kanssa? Ehkä harjaantunut intuition käyttötaito tulee joka tapauksessa olemaan yksi niistä asioista, jotka voivat tehdä meistä koneisiin verrattuna entistä taitavampia molemmissa.

Yleinen fiilis työelämän muutosennusteiden vastaanotosta on mielestäni epäileväinen ja huolestunut. Pelko siitä, että robotit vievät kaikki ihmisten työt, minkä seurauksena työ yksinkertaisesti loppuu ja ihmiset kuolevat sen takia kodittomina nälkään ei varmasti ole aiheellinen. Silti voisin kuvitella, että sopeutuminen uudenslaisiin työelämän vaatimuksiin tulee olemaan haastavaa ja viemään aikaa. Jos siis uskoo mieluiten

skenaarioon, jossa ilmastonmuutos, biodiversiteettikato ja niistä seuraavat ongelmat eivät romahduta yhteiskuntarakenteita teknologian kehityksen pysäyttävällä tavalla voi ehkä rauhassa asettua odottelemaan vielä sukupolvien ajan jatkuvaa kehityskautta, jota tämä jatkuva uuteen sopeutumisen tarve leimaa.

Ajatus tuntuu jännittävältä siinä mielessä, että jo 1900-luvun ja 2000-luvun alulle tyyppilliset muutokset ovat aiheuttaneet ihmisille ongelmia oman yhteiskunnallisen merkityksensä hahmottamisessa ja oman paikan löytämisessä työelämästä.

3.7. Maailmanloppu

Tämän opinnäytetyön piti alun perin käsitellä maailmanloppua – tai pikemminkin selittää maailmanloppua käsitteenä kuten myös sitä, miksi se on historiassa tuntunut olevan ihmisille niin mieluisa ajattelun aihe.

Vuonna 2018 tulevaisuudennäkymiimme kuuluu kieltämättä monipuolinen valikoima erilaisia ongelmia, joita oma ja tulevat sukupolvet joutuvat työkseen selvittelemään. Iso osa näistä ongelmista tulee olemaan seurausta ilmastonmuutoksesta, mutta käsillä on muitakin ekologisia haasteita, jotka ovat seurausta ihmisten ymmärtämättömyydestä oman elinympäristönsä toiminnasta. Näistä esimerkkinä toimivat biodiversiteettikato, typen ja fosforin kiertoön liittyvät ongelmat, yläilmakehän otsonikato ja valtamerien happamoituminen, makean veden käyttöön liittyvät ongelmat, maankäytön muutokset, ilmakehän pienhiukkaskuorma ja kemiallinen saastuminen, jotka Johan Rockström työryhmineen listasi alkaneen vuosisadan suurimmiksi ekologisiksi haasteiksi (Rockström, 2009).

Ihmislajin evoluutio ei ehdi vastata haasteisiin, joista selviytyminen on nyt päähuolenaiheemme. Tai ehkä voidaan puhua evoluutiosta – ei kuitenkaan biologisesta, vaan sivilisaation tai yhteisön (sosiaalisesta) evoluutiosta. Sivilisaatiomme näyttääkin ennemmin tai myöhemmin joutuvan tasapainoilemaan veitsenterällä olemassaolonsa jatkumisen ja tuhoutumisen välillä.

Evoluutio on saatettu aiemmin yhdistää myös teknologioiden luomiin uhkiin ja mahdollisuuksiin esimerkiksi ydinaseiden, miksei nykyään myös tekoälyn kohdalla. Kylmän sodan aikaisiin tapahtumiin tutustussa itse kukin varmasti ihmettelee ihmisten kykyä sopeutua kolmannen maailmansodan mahdollisuuteen ja sen potentiaaliseen tuhovoimaan. Sen tajuamisella, että ydinaseiden käytöstä voi loppujen lopuksi päättää yksi ainoa ihminen ja että tämän päätöksen seuraukset voivat olla – no, apokalyptiset – on täytynyt olla valtavat psykologiset vaikutukset yksilöihin ja yhteisöihin. Hetken ihmeteltyään itse kukin tulee aina uudestaan oivaltamaan, että me elämme juuri siinä kulttuurissa, joka on syntynyt näiden olosuhteiden vallitessa. Vaikkei politiikka maailman suurvaltojen välillä olekaan rinnastettavissa kylmään sotaan, ovat ydinaseet kuitenkin lisääntyneet ja niiden kanssa sattuvien vahinkojen mahdollisuus kasvanut.

Kuten Dan Carlin pohtii dramaattisesti väritetyssä Hardcore History -podcastissaan:

”Jos joku osoittaa sinua aseella lakkaamatta, unohdatko sen lopulta? Entä jos joku osoittaa sinua aseella syntymästäsi asti – jääkö ase silloin täysin huomaamatta?”
(Carlin, 2017, suom. KK).

Sana maailmanloppu esiintyy ympäristökriisien ja ydinaseiden lisäksi monesti samoissa yhteyksissä epäonnistuneen tekoälyn, synteettisen biologian, nanoteknologian, asteroiditörmäysten, pandemioiden ja supertulivuorien kanssa. Myös ajatus antibioottiresistenssin kehittymisestä siihen pisteeseen, että suurin osa lääketieteellisistä operaatioista ja tavallisista tartuntataudeista muuttuu jälleen hengenvaaralliseksi nostaa tämän sanan mieleeni.

Ajatus maailmanlopusta ja sen läheisyydestä ei kuitenkaan ole ihmisen historiassa millään tavoin uusi. Eri tahot ovat myös onnistuneet hyödyntämään siihen liittyviä pelkoja kehittyäkseen henkisesti, hengellisesti tai fyysisesti. Maailmanloppu voi olla hyvä bisnes, mutta myös keino elämän mielekkyyden ja tärkeysjärjestyksen löytämiseksi ja hahmottamiseksi.

Usein ajatus maailmanlopusta rinnastuu ajatukseen oman olemassaolon päättymisestä – eli omaan kuolemaan. Toisaalta siihen liittyy ajatus ikuisesta sietämättömästä

kärsimyksestä, mikä sanoiksi puettuna kuulostaa siltä, miksi helvettiä yleensä kuvataan. Tiede tarjoaa kuitenkin vapautuksen ikuisesta kärsimyksestä väittämällä, että tietoisuutemme on sidoksissa elävään fyysiseen kehoomme – eli suurin kärsimys, jonka voimme koskaan kohdata tapahtuu silloin, kun olemme vielä fyysisiä olentoja, kun biologinen elämä ja aivoissamme rakentunut käsityksemme maailmasta eivät vielä ole tulleet tiensä päähän.

Maailmanloppu – eli pahin kuviteltavissa oleva kriisi – ajatellaan usein “kaiken lopuksi”. Itselleni se tarkoitti pitkään joko 1) maapallon tuhoutumista täysin ja sen myötä kaikkien ihmisten kuolemaa tai vaihtoehtoisesti 2) ihan vain kaikkien ihmisten kuolemaa. Tämän ajatuksen tiedostaminen vapautti ainakin minut maailmanlopun pelosta miltei välittömästi, sillä ensinnäkin molemmat näistä vaihtoehdoista ovat erittäin epätodennäköisiä. Toisekseen, jos kaikki ihmiset kuolevat, ei jäljelle jää myöskään (ihmisen kokemaa) kärsimystä.

Ennen kuin näihin lopputuloksiin ajaudutaan, on aina jäljellä ihmismieli, jolla on mahdollisuus nähdä oma olemassaolonsa silkkana helvettinä tai onnen maana, josta käsin yrittää ratkaista erinäisiä elämänsä hankaloittavia ongelmia.

4. YHTEENVETO

Tätä tekstiä viimeistellessäni olen tullut siihen tulokseen, että opinnäytetyöohjaajani Niilo Rinne oli oikeassa todetessaan, että kirjoitusprosessini muistuttaa tässä tekstissä kuvaamaani taiteellista työskentelyä: olennaisinta on näkemys siitä, että haluan tehdä jotain *jotenkin*, ilman käsitystä siitä, millainen lopputulos siitä syntyy.

Vaikka opinnäytetyöprosessin alkuvaiheessa halusinkin nimenomaan tehdä jotain muuta kuin omaa maailmankuvaa erittelevän kokoelmatekstin itseä kiinnostavista asioista ymmärsin Ihmisen työ -näyttelyn valmistuttua, että näiden asioiden kirjoittaminen jäsenneltyyn muotoon olisi hyödyllistä ja tuntui mielekkäältä.

Teemat -luvussa käsitellyt asiat liittyvät erinäisiin ajatuksiin ja ideoihin, jotka koin tarpeelliseksi tulkita itselleni tekstin kautta. Kirjoitetun sanan maailmaan siirrettynä

epämääräiset, moniulotteiset ja -aistiset ajatukset tulevat käännetyiksi kielelle, joka voi olla tietyllä tavoin konkreettisempaa ja yksinkertaisempaa. Ne muuntuvat rationaaliseksi mielelle helpommin ymmärrettävään muotoon ja toimivat tasolla, jossa yksittäisen ilmiön olemassaoloa on helpompaa osoittaa sormella. Se antaa vaikutelman sitoutuneisuudestani yhteisöön.

Asioita on pakko ajatella typerästi kunnes oppii ajattelemaan viisaammin. Asioista on pakko puhua väärin, kunnes oppii puhumaan niistä oikein. Viime vuosien aikana olen huomannut oppineeni paljon kielestä suhteessa asioihin, joihin sillä viitataan. Joidenkin asioiden ilmaiseminen kielellisesti voi olla mahdotonta tai niin työlästä, että sitä voisi sanoa mahdottomaksi. Ajattelen, että tehokkaassa tiedon omaksumisessa ja uuden oppimisessa ei voi jäädä jumiin kieleen, vaan prosessiin täytyy ottaa mukaan kaikki aistit, tunteet, keho. Kaikkia ilmiöitä ei voi kuvailla sanoin, joitain ilmiöitä ei pystytä (vielä) ilmaisemaan tieteen keinoin.

Tässä opinnäytetyössä käsittelemäni asiat ja ilmiöt voivat tulevaisuudessa paljastua joksikin aivan muuksi, kuin millaisena olen ne tähän asti nähnyt. Näistä aiheista voi tulla itselleni äärimmäisen tärkeitä tai ne voivat menettää merkityksellisyytensä täysin. Muistaminen on olennaista, mutta niin myös unohtaminen.

LÄHTEET

Cameron Robbinsin www-sivut. Viitattu 3.4.2018. <https://cameronrobbins.com/>
(3.4.2018)

Cameron, J. 1992. Luovuuden tie. Helsinki. Like.

Carlin, D. 2017. Hardcore History 59 The Destroyer of the Worlds. Youtube.com
10.11.2017. Viitattu 3.4.2018. https://www.youtube.com/watch?v=_alstLc_NfE

Hanson, R., Simler, K. 2018. Elephant in the Brain. New York. Oxford University
Press.

Harris, S. 2018. Waking up with Sam Harris #119 – Hidden Motives (with Robin
Hanson). Youtube.com 13.3.2018. Viitattu 3.4.2018. [https://www.you-
tube.com/watch?v=cb2_UNVRZxw](https://www.youtube.com/watch?v=cb2_UNVRZxw)

John Franzenin www-sivut. Viitattu 3.4.2018. <http://www.johnfranzen.com/>

Joutsen, T. 2015. Tulevaisuustutkija: Nämä ammatit ovat 15 vuoden päästä historiaa.
Vantaan sanomat 5.3.2015, paikalliset. Viitattu 3.4.2018. [https://www.vantaansano-
mat.fi/artikkeli/269949-tulevaisuustutkija-nama-ammattit-ovat-15-vuoden-paasta-his-
toriaa](https://www.vantaansanomat.fi/artikkeli/269949-tulevaisuustutkija-nama-ammattit-ovat-15-vuoden-paasta-historiaa)

Jung, C. G., Von Franz, M. -L., Henderson, J. -L., Jacobi, J. & Jaffe, A. 1991. Sym-
bolit – piilotajunnan kieli. 2. Painos. Helsinki. Otava.

Kauhanen, A-L. 2018. Angela Merkel ja Martin Schulz sopivat, ettei Saksan lähivuo-
sien päästötavoitteista tarvitse pitää kiinni – päätös on nolo ja kansainvälistä ilmasto-
moraalia rapauttava. Helsingin Sanomat 11.1.2018, Ulkomaat. Viitattu 3.4.2018.
<https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000005520921.html>

Kivelä, S. 2015. Tällaista on tulevaisuuden työ – lue asiantuntijan kuusi vinkkiä.
Ylex-uutiset 4.8.2015. Viitattu 3.4.2018. [https://yle.fi/ylex/uutiset/tallaista_on_tule-
vaisuuden_työ_lue_asiantuntijan_kuusi_vinkkia/3-8201964](https://yle.fi/ylex/uutiset/tallaista_on_tulevaisuuden_työ_lue_asiantuntijan_kuusi_vinkkia/3-8201964)

Koponen, J. 2017. Viisi teesiä tulevaisuuden työstä Työ 2040-skenaarioraportin pe-
rusteella. Demos Helsinki 8.3.2017. Viitattu 13.4.2018. [https://www.demoshel-
sinki.fi/2017/03/08/viisi-teesia-tulevaisuuden-tyosta-tyo-2040-skenaarioraportin-pe-
rusteella/](https://www.demoshel-sinki.fi/2017/03/08/viisi-teesia-tulevaisuuden-tyosta-tyo-2040-skenaarioraportin-pe-rusteella/)

Lehtonen, J-M. 2018. Meillä on yhä metsästäjä-keräilijän aivot – Tutkijat kertovat,
miten näitä ominaisuuksia voi käyttää nykyajan työelämässä. Helsingin Sanomat
16.1.2018, Elämä. Viitattu 3.4.2018. [https://www.hs.fi/elama/art-
2000005527115.html](https://www.hs.fi/elama/art-2000005527115.html)

Mäki, T. 2009. Taide ja konteksti esseekokoelmassa Näkyvä pimeys. Toinen painos.
Helsinki. WSOY.

Puuinfo Oy:n www-sivut. Viitattu 3.4.2018. <https://www.puuinfo.fi/>

Raami, A. 2016. Älykäs intuitio ja miten käytämme sitä. E-kirja. Helsinki. Kustantamo S&S.

Riikonen, J. 2017. Volkswagenin skandaalista on kaksi vuotta, mitä tapahtui miljoonille päästöhuijausautoille? Jarno Rutanen ei vielääkään tiedä, mitä korjauksia hänen autoonsa tehtiin. Helsingin Sanomat 19.12.2017, Auto. Viitattu 3.4.2018. <https://www.hs.fi/autot/art-2000005495904.html>

Riikonen, J. 2017. Ossi Nyman ei tee töitä ja sanoo, että työvoimatoimisto on ihmis-oikeusloukkaus – näin “ideologisesti työtön” taktikoi itselleen yhteiskunnan tuet. Helsingin Sanomat 13.10.2017, Elämä. Viitattu 5.4.2018. <https://www.hs.fi/elama/art-2000005405564.html>

Rockström, J., Steffen, W., Noone, K., Persson, Å., Chapin III, F.S., Lambin, E. F., Lenton, T. M., Scheffer, M., Folke, C... 2009. A safe operating space for humanity. Nature 23.9.2009. Viitattu 3.4.2018. <https://www.nature.com/articles/461472a>

McAdam, B.A. 2007. Top Ten ARTnews stories: “Not a Picture but an Event”. Artnews 11.01.2007. Viitattu 1.5.2018. <http://www.artnews.com/2007/11/01/top-ten-art-news-stories-not-a-picture-but-an-event/>

Sutinen, T. 2018. Aktiivimallin vastainen mielenosoitus laajenee: akavalainen Insinööriliitto lähtee Senaatintorille SAK:n rinnalle. Helsingin Sanomat 22.1.2018, Poliitikka. Viitattu 5.4.2018.

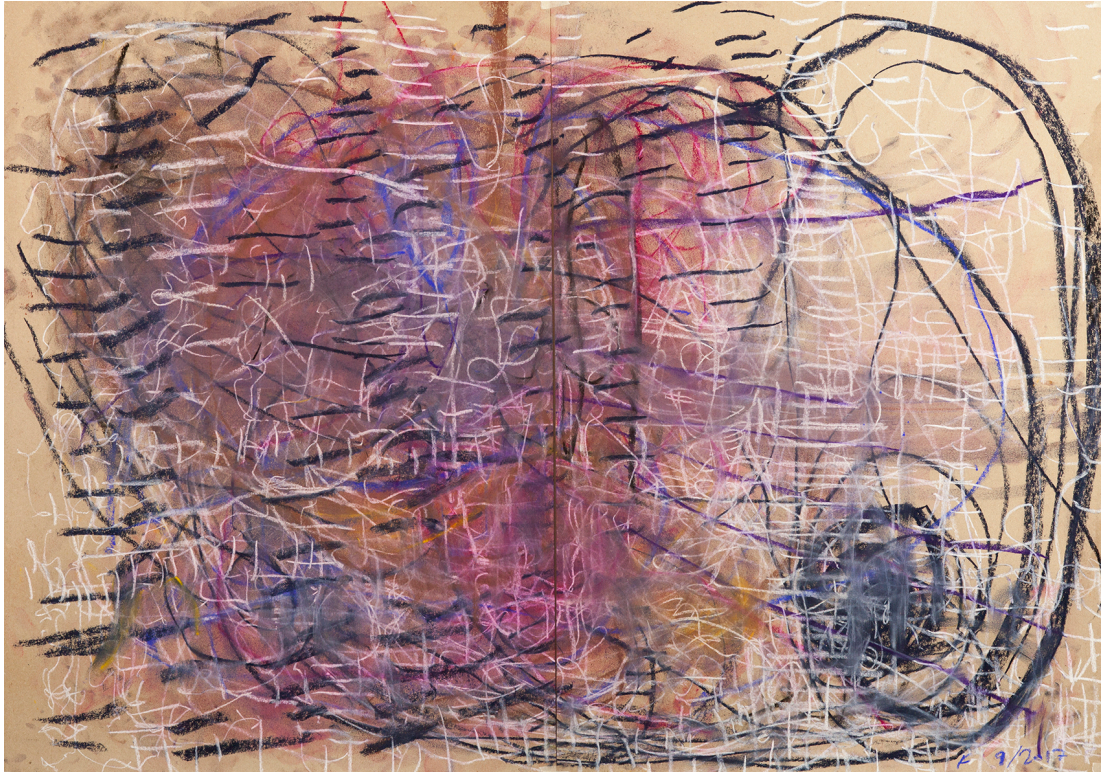
Theresa Antonellis www-sivut. Viitattu 3.4.2018. <https://theresaantonellis.com/new-work>

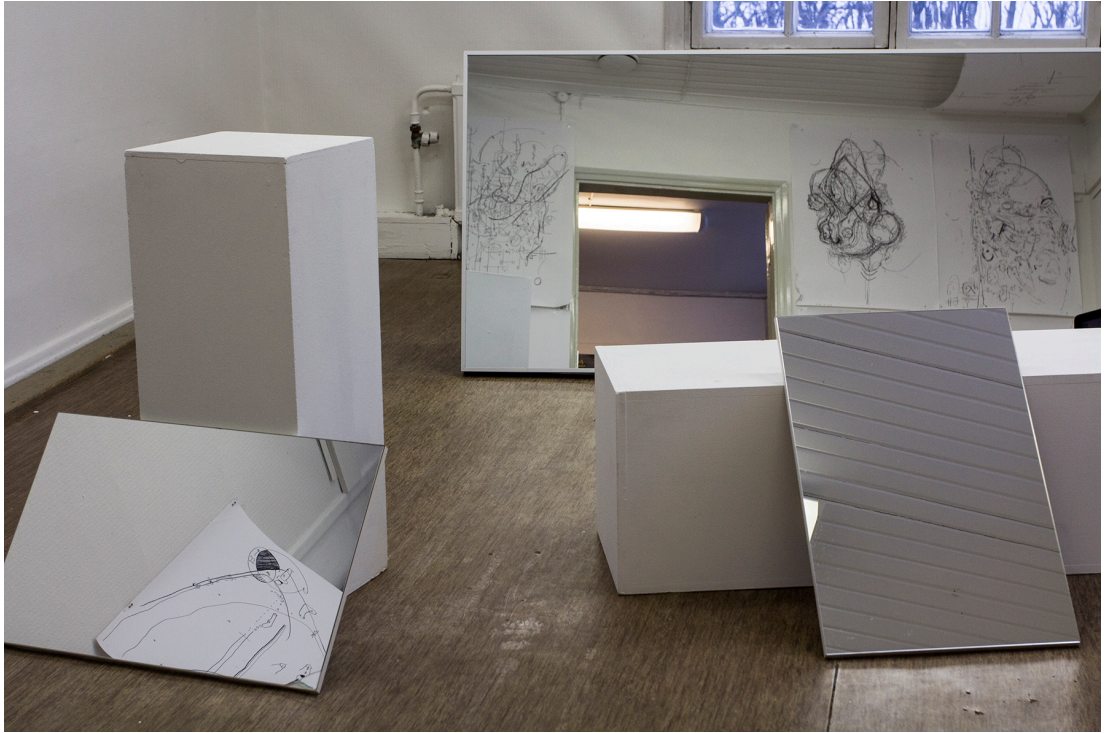
Valtaoja, E. 2017. Kohti ikuisuutta. Helsinki. Tähtitieteellinen yhdistys Ursa.

Wells, N. 2017. Nuclear weapons and the future of humanity. Australian Institute of International Affairs 11.1.2017. Viitattu 3.4.2018. <http://www.internationalaffairs.org.au/australianoutlook/nuclear-weapons-and-the-future-of-humanity/>

Kuvia Ihmisen työ -näyttelystä Kankaanpään galleriassa 10.1.-3.2.2018

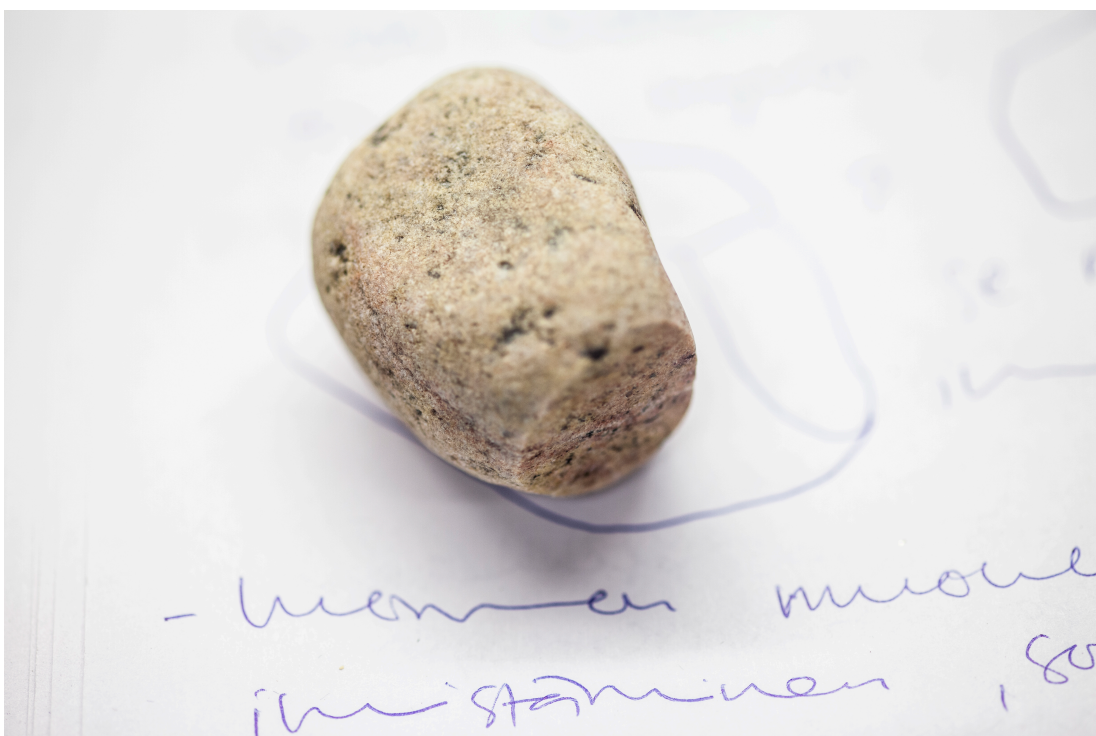

12/1/72

LIITE 2

Kuvia syksyn 2018 kivenveistokurssin työstä. Työhön kuului kivien keräily Kankaanpään keskusta-alueelta, niiden muokkaaminen ja palauttamien alkuperäiseen ympäristöönsä.

LIITE 3

Still-kuvia Kankaanpään taidekoulun lopputyönäyttelyn avajaisissa Taidekeskus Mäl-tinrannassa 27.4.2018 esitetyn performanssin videodokumentaatiosta. Performanssi ja siitä näyttelytilaan tehty dokumnetaarinen installaatio oli kirjoittajan taiteellinen lop-putyö.

Teksti, jonka luen avajaisvieraille Matin pidettyä avajaispuheen taidekeskus Mältinrannan avajaisissa 27.4.2018

Kiitos puheesta ja kukista. Moikka kaikille munkin puolestani. Tosi mahtavaa nähdä teitä kaikkia täällä tänään.

Mä jatkan nyt performanssini parissa. Tämän performanssin nimi on ”performanssi, jossa tanssin tunnin kuunnellen erinäisiä raskaaseen teollisuuteen liittyviä ääniä”.

Koska mä olen aloittanut tämän performanssin suorittamisen tänään jo ennen näiden avajaisten alkua ja koska tämä performanssi jatkuu vielä näiden avajaisten jälkeen mä voisin asioiden selkiyttämiseksi nyt lukea ääneen toimintaohjeet, joiden mukaan mä tässä performanssissa etenen.

1. Etsi tai luo itsellesi aloituspaikka, jossa voit kokea muiden lajien läsnäolon
2. Tee tavanomainen meditaatioharjoitus
3. Tee tavanomainen piirustusharjoitus, tällä kertaa omalle iholle
4. Pue yllesi avajaisvaatteet
5. Mene avajaisiin
6. Tapaa ihmisiä
7. Kerro avajaisvieraille mitä olet tekemässä
8. Siirry paikalle, jossa teoksesi on määrä olla
9. Vaihda yllesi esiintymisasu
10. Tee tavanomainen tanssiharjoitus kuunnellen liha-, ase-, rakennus- ja kulkuneuvoteollisuuteen liittyviä ääniä yhdistettynä elektroniseen tanssimusiikkiin
11. Vaihda takaisin avajaisvaatteisiin
12. Juo lasillinen vettä
13. Palaa paikkaan, josta aloitit
14. Pese piirustus pois iholtasi

Dokumentaatio-installaation teostiedot

Karoliina Korvuo: Dokumentaatio performanssista ”Performanssi, jossa tanssin tunnin kuunnellen erinäisiä raskaaseen teollisuuteen liittyviä ääniä”, 2018. Video, housupuku, kuulokkeet, zentai-puku, kengät, viltti, älypuhelin, muste, sivellin, dc-fix, mdf-levy, mustesuihkutuloste. 2829,6€.

